

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, II. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, II. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, II. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 592. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm02-shoot-idm139964404359648/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, II. Bind

Side 213 Linje 4: *var for Orde*] var meget ontalt, bekendt; sml. P. A. Højberg 1789 („Virtuosen“): „Den Skoemager, der er saa lykkelig at komme for Orde, og drager stærk Næring til sig, behøver just ikke at sje de beste Skoe, for at blive hadet og forfulgt af sine Lønsbrødre“.

Side 213 Linje 11: *man sin Tid ... forlæser*] faar den til at gaa.

Side 213 Linje 18: *Fidibusser*] sammenlagte Papirstrimler til at tænde Pipe med fra Lyset eller Lampen (holdt sig længe i Brug, ogsaa efter at Tændstikkerne var indførte).

Side 213 Linje 28: *Quart og Folio*] latinske Betegnelser for Bøgers Format. Folio betegner et Ark Papir sammenlagt én Gang (= 4 Sider) [Højde mindst 36 Cm.], Quart Arket sammenlagt én Gang til (= 8 Sider). — Medens Nutidens Aviser næsten uden Undtagelse er i Folio-Format, var mange af Tidens i Quart-Format.

Side 213 Linje 40: *med Skjeldsord*] af Tidens Blade var „Kjøbenhavns-posten“, der i Fyrterne havde et, efter den Tids Opfattelse stærkt, socialistisk-radikalt Anstrøg. Hde set i den konservative Lejr paa Grund af sin grove Tone.

Side 214 Linje 14: *Apathi*] (græsk) „Ligeegyldighed“.

Side 214 Linje 30: *har sin fulde Hvir*] ∴: Besvar, Bryderi.

Side 215 Linje 8: *Juno*] det latinske Navn paa Himmelfronningen i den græsk-romerske Mytologi.

Side 215 Linje 14: *Amorin*] ved Siden af Amor (Elskovsguden) fremkom i senere græsk-romersk Oldtidskunst Amorinerne (smaa Elskovsguder); smaa yndige, bevingede Børn. [Fremstilling af Amoriner var et Yndlingsemne for Thorvaldsen.]

Side 215 Linje 28: *partes dæus Devis*] Devise (fransk) kaldtes de med et lille Vers forsynede Papirstrimler, hvori dengang Konfekt meget alm. indhylledes (nu næppe meget brugt); partes (latin) „sønderlemme“. — Begge Deviser har Hentydning til de to Herrer Forhold til Clara; Pærevælling i Linje 32 sigter til Kammerherrens Avislæsning.

Side 216 Linje 6: *bacchantisk*] ∴: elskovsdrunken. Bacchantinder er Kvinder, der ledsager Vinguden Bacchus.

Side 216 Linje 7: *Amazone*] ∴: utilnærmelig Kvinde. Amazonerne var efter oldgræske Sagn et krigerisk Folk af lutter Kvinder; kun én Gang om Aaret havde de Omgang med Mænd for at forplante Slægten; de fødte Drengbørn dræbtes, kun Pigebørnene opdrages.

Side 216 Linje 8: *vittig*] staar uden Tvivl her i den gamle, nu forsvundne Betydning: „klog, forstandig, verdenserfaren“; sml. Holberg 1723 („Jeppe paa Bjerget“): „Var jeg en Taasse, saa gik saadant mig ikke saa meget til Hierte, saa drak jeg ey heller ikke; men det er en afgjort Ting, at jeg er en vittig Mand, derfor føler jeg meer end en aaden, derfor maa jeg og drikke“; Grundtvig 1829 („Kronike-Rim“): „Hvor vittige Drøge | Udhamre af Bjerge | De Gothiske Sværd, | ... Der havde min Kæmpe-Trop hjemme“.

Side 216 Linje 11: *Billedet af en Undine*] ∴: hun er daarende som en Havfrue. Undin er i middelalderlig Folketro og mystisk videnskabelig Litteratur Navn paa de kvindelige Vandaander.

Side 216 Linje 12: *Valkyrien i Vaabendands*] Valkyrjer er i den nordiske Mytologi unge Kvinder, som Krigsguden Odin udsender for at ledsage de faldne til hans Bolig (Valhal). — i Vaabendands ∴: i Kamp; sml. Inge-mann 1838 („Dronning Margrethe“): „Blandt Fjeldene skingre Hakons Luur; | Den kalder til Vaabendandsen“.

Side 216 Linje 13: *Semiramis*] efter græske Oldtidsagn en Dronning i Assyrien, der klædte sig som Mand og udmærkede sig ved krigerske Bedrifter.

Side 216 Linje 14: *Cleopatra*] se Anm. til Side 101 Linje 25.

Side 216 Linje 15: *Vinon*] fransk Skønhed († 1705), bekendt for sine talrige Kærlighedseventyr; hendes Hus var Samlingssted for Frankrigs Digtere og

Hofmænd, Tonen var let og utvungen. [Heriz har 1848 behandlet en Episode af hendes Liv i Skuespillet „Nanon“, der med Fru Heiberg i Titelrollen gjorde stor Lykke — se Fru Heibergs Erindringer.]

Side 216 Linje 35: *sublimis*] sublim (latin) „ophøjet“.

Side 218 Linje 4: *fixeret*] gennembore ham med sine Øjekast.

Side 218 Linje 21: *Baret*] (fransk) „Hue med flad Puld“.

Side 219 Linje 10: *Guld/ugl*] om en meget rig Person, særlig betragtet som et godt Parti, som det er Umagen værd at fange.

Side 219 Linje 12: *Lazarus*] efter Luk. 16, 20 Betegnelse paa en fattig, syg og elendig Stakkel.

Side 219 Linje 15: *Atheist*] (græsk) „Gudsforægter“.

Side 219 Linje 24: *Hvis spidse Gavle dybe Rifter fure*] ∴ det har spidstakkede Gavle. — Gaarden skildres i det følgende som en gammel romantisk Røverborg.

Side 219 Linje 34: *ma belle Cousine*] (fransk) „min skønne Kusine“. [Cousine kan bruges i familiar Tiltale til Kvinder, uden at man behøver at være i Blodslegtsskab med dem.]

Side 219 Linje 39: *Folianten*] Bøger i Folio-Format (se Anm. til Side 913 Linje 28).

Side 220 Linje 16: *Piller*] Ståpiller (Spydigheder).

Side 220 Linje 34: *som med Ord, med Øjekast*] ∴ saavel med Ord som med Øjekast.

Side 221 Linje 5: *Zone*] Himmelstrøg, Verdenskant.

Side 221 Linje 13: *Tilfældet, ogsaa Hændelsen jo kaldt*] i Skildringen af Adams indre Liv i Resten af denne og i den følgende (8de) Sang, opereres der bestandig med Begreberne Forsyn — Hændelse (Tilfælde) — Nødvendighed — Frihed. Disse Begreber var i P.-M.'s sidste Skoletid blevet ret indgaaende drøftede i vor Litteratur gennem den i Anm. til Side 22 Linje 1—8 omtalte Strid om den menneskelige Viljes Frihed og Moralens Grundlag, om hvilken nærmere Underretning kan læses hos O. Waage, J. P. Mynster og de filosofiske Bevegelser paa hans Tid i Danmark, Side 39—104.

Side 221 Linje 20: *Cypervin*] Vin fra den græske Ø Cypern i Middelhavet.

Side 221 Linje 29: *Geisten*] Aanden; her spøgefuldt om „Aanden“ i Vinen; Laaneord fra Tysk, dengang alm., nu gaet af Brug.

Side 223 Linje 31: *Mores*] (latin) „gode Sæder, Dannels, Levemaade“; at lære en mores = lære en, hvordan han har at opføre sig.

Side 224 Linje 24: *en Feltstær aabned ham en Aare*] Feltstær (Laaneord fra Tysk) er den ældre Betegnelse for „Læge, Kirurg“ (egl. „Militærlæge“); sml. Wessel 1784 („Støden og Bagoren“): „Strax i Arrest blev Støden sat. | En Feltstær faaer den Døde fat, | Og om en voldsom Død Attest hendsender“. — Aareledning, der anvendes overfor Adam igen i 10de Sang, var dengang i Modsetning til nu et meget hyppigt anvendt Middel mod akute Sygdomme hos unge kraftige Individuer. Lægen J. H. Loreck, der i Trædverne gjorde Hospitalstjeneste paa Frederiks Hospital, skriver i sine Erindringer (Side 61—62): „Dengang var det Aareledningernes Tid par excellence, og da mange Mennesker havde den Tro, at det var en nødvendig Betingelse for deres Sundheds Vedligeholdelse, at de maatte aarelades et Par Gange om Aaret, saa var der rigelig Lejlighed til at skaffe sig Færdighed i denne lille Operation, som mange af Nutidens Studerende maaske aldrig have haft Lejlighed til at udføre i hele deres Hospitalstid. Det var ikke sjældent, at den Volonteur, der havde jour, kom til at udføre en halv Snees Aareledninger paa Stuerne. Det var en blodstærk Tid; nu sparer man mere paa denne kosibare Saft“.

Side 226 Linje 13: *Paa Langebro han søgte Charons Smakke*] se ovf. Side 137—139. — Charon er i den græske Mytologi Fergeemanden, der